

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
з дисципліни «Європейський Союз та політика сусідства»

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____
галузь знань _____ 29 «Міжнародні відносини» _____
(шифр і назва)
спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» _____
(шифр і назва)
освітня програма _____ «Міжнародні відносини та регіональні студії» _____
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ за вибором _____
(обов'язкова/ за вибором)
факультет _____ міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу _____

Укладач: канд. іст. наук, доц. Онацький М. Ю.

2020/ 2021 навчальний рік

Рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“28” серпня 2020 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: кандидат історичних наук, доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства Максим Онацький.

Схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Протокол від “28” серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

_____ доц. Анатолій Парфіненко
(підпис) (прізвище та ініціали)

Погоджено методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “28” серпня 2020 року № 1

Голова методичної комісії міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу:

_____ доц. Лариса Григорова-Беренда
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Навчальний контент:

Тема 1. Цивілізаційні чинники європейської єдності.

Витоки європейської єдності. Становлення ідей європейської цивілізації. Реалізація демократичних принципів в епоху античності. Західне християнство та його вплив на процес формування цивілізаційних засад сучасної Європи. Епоха Відродження та формування сучасної європейської ментальності. Питання цивілізаційних меж Європи.

Тема 2. Передумови та початок Європейської інтеграції (1945 – 1957 рр.).

Зміни в системі міжнародних відносин після Другої Світової війни. Пошук шляхів об'єднання країн Західної Європи в повоєнний період. Західної Європи. Становлення економічних співтовариств шести країн “Європи Каролінгів” (1950-1968). Декларація Р. Шумана: основні положення. Європейська об'єднання вугілля і сталі. Римські угоди. заснування Європейського Економічного Співтовариства та Євратома.

Тема 3. Перехідний період Європейської інтеграції (1958 – 1969 рр.).

Формування спільного ринку країн членів ЄЕС. Суперечності процесу економічної інтеграції. Становлення інституціональної системи європейських співтовариств. Особливості політичної взаємодії в Європейському співтоваристві. Кризові явища в ЄЕС у 1960-х рр. Позиція Ш. де Голля щодо вступу Великобританії до Європейського співтовариства: подвійне вето та його наслідки.

Тема 4. Розвиток Європейського співтовариства в 70-х – 80 х рр. ХХ ст.

Перше розширення Європейського співтовариства. Особливості взаємовідносин Великої Британії та ЄЕС. Фінансова криза 1968 – 1973 рр. та її наслідки для Європи. Структурно-організаційні зміни в Європейському співтоваристві. Створення системи Європейського політичного співробітництва. Початок розширення ЄЕС на південь. Трансформація інституціональної системи Європейського Співтовариства. ЄЕС на міжнародній арені. Єдиний Європейський акт. Третє розширення ЄЕС (1986 р.) та його вплив на європейські інтеграційні процеси. Єдиний простір без кордонів: шляхи і проблеми формування

Тема 5. Євроінтеграційні трансформації у 1990-х рр.

Геополітичні зміни наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. і перспективи європейського будівництва. Маастрихтська угода та утворення Європейського Союзу. Вступ Австрії, Фінляндії та Швеції до ЄС та його геостратегічне значення. Амстердамський і Ніццький договори: сутність та практичне втілення. Інституціональні реформи в ЄС. Формування Економічного та Валютного союзу. Розширення ЄС на схід та його наслідки. Еволюція політики ЄС щодо країн Центральної Європи. Особливості співробітництва країн ЄС у правоохоронній сфері та галузі юстиції.

Тема 6. Особливості розвитку ЄС у ХХІ ст.

Реформування інституціональної системи Євросоюзу. Розширення ЄС на схід у 2004 – 2007 рр.: механізми, особливості та проблеми. Особливості економічної та політичної взаємодії Євросоюзу з країнами пострадянського простору. Угода про запровадження Конституції ЄС. Лісабонська угода та політичні нововведення в Європейському Союзі. Трансформація політичних структур ЄС.

Тема 7. Європейська політика сусідства та особливості її реалізації.

Нормативно-правове забезпечення політики сусідства Євросоюзу. Моделювання форм Європейської політики сусідства. Основні виміри впровадження ЄПС. Досвід реалізації Ініціативи Північного Виміру (економічної зони ЄАВТ). Формат сусідства через віртуальне членство. Гравітаційна модель демократії М. Емерсона. Диференційований і уніфікований підходи до формування відносин із країнами-сусідами.

Інституційні параметри євросередземноморського партнерства: від Барселонського процесу до Європейської політики сусідства.

Прерогативи стратегій відносин зі східними сусідами ЄС. Росія – ЄЄ: потенційні сценарії розвитку взаємодії.

Тема 8. Політико-правова система Європейського Союзу.

Спільні основи Європейського Союзу. Інституціональна структура ЄС. Категорії інституцій Євросоюзу: головні інституції, органи контролю, дорадчі утворення, фінансові органи.

Головні інституції ЄС. Повноваження та особливий статус Європейської Ради. Склад та організація роботи Ради міністрів. Європейська Комісія – автономний орган на службі інтересів Спільноти. Європейський Парламент – представник народів Союзу.

Інституції контролю. Компетенції Суду Європейських Співтовариств. Функції Рахункової Палати.

Дорадчі органи. Призначення Соціально-економічного комітету ЄС і Комітету регіонів. Питання про «комітологію» в ЄС.

Фінансові установи. Роль Європейського інвестиційного і Європейського центрального банків у здійсненні монетарної політики ЄС.

2. Плани практичних(семінарських) занять, завдання для лабораторних робіт, самостійної роботи:

Назва теми	Кількість годин
<i>Тема 1. Цивілізаційні чинники європейської єдності.</i> <ol style="list-style-type: none">1. Витоки європейської єдності.2. Стародавня Греція та її роль у формуванні сучасних європейських цінностей.3. Реалізація демократичних принципів в епоху Стародавнього Риму.4. Західне християнство та його вплив на процес формування цивілізаційних засад сучасної Європи.5. Епоха Відродження та формування сучасної європейської ментальності.	4
<i>Тема 2. Передумови та початок Європейської інтеграції (1945 – 1957 рр.).</i> <ol style="list-style-type: none">1. Імперія Каролінгів та її вплив на процес формування нових рис Європейської цивілізації.2. Проект об'єднання Європи Іржі Подебради3. Об'єднаний проект герцога Сюлі: мета та основні характеристики.4. Ідеї І. Кната та їх вплив на процес європейського об'єднання.	4

<p>5. Відродження ідей об'єднаної Європи у 20-х – 30-х рр. ХХ ст. Сутність проекту А. Бріана.</p>	
<p><i>Тема 3. Перехідний період Європейської інтеграції (1958 – 1969 рр.).</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Друга Світова війна: наслідки для Європи. 2. Початок «холодної війни» та її вплив на формування «атлантичної» Європи. 3. США та формування об'єднаної Європи в повоєнний період. 4. «Доктрина Трумена» та «План Маршалла»: роль та місце в процесі економічної відбудови Західної Європи. 5. Великобританія та її участь в європейських інтеграційних процесах у другій половині 1940-х – 1950-х рр. 	4
<p><i>Тема 4. Розвиток Європейського співтовариства в 70-х – 80 х рр. ХХ ст.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Європейське оборонне співтовариство та витоки інтеграції у військовій сфері. 2. Західноєвропейський союз: мета створення та основні учасники. 3. «Декларація Р. Шумана»: основні положення. 4. Європейське об'єднання вугілля та сталі: причини створення, сутність проекту та наслідки його реалізації. 	4
<p><i>Тема 5. Євроінтеграційні трансформації у 1990-х рр.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Римські угоди та заснування Європейського Економічного Співтовариства. 2. Створення Митного союзу ЄЕС та його наслідки. 3. Початок формування Спільного ринку ЄЕС. 4. Становлення інституціональної системи європейських співтовариств. 5. Суперечності процесу економічної інтеграції в 1960-х рр. 6. Криза Євратому. 	4
<p><i>Тема 6. Особливості розвитку ЄС у ХХІ ст.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток політичного співробітництва в Європейському Співтоваристві. 2. Проекти політичного об'єднання Західної Європи в 1960-х рр. 3. Опозиція Європейським Співтовариствам: пошуки альтернативи. 4. Європейська асоціація вільної торгівлі: мета створення, основні завдання та ключові учасники. 5. Еволюція європейської політики Великої Британії в 1960-х рр. та подвійне вето Ш. де Голля. 	4
<p><i>Тема 7. Європейська політика сусідства та особливості її реалізації.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гаазький саміт 1969 р. та поглиблення інтеграційних процесів у Західній Європі. 2. Перше розширення Європейського Співтовариства. 3. Розвиток спільних галузевих політик в ЄЕС. 4. Фінансова криза 1968 – 1973 рр. та її наслідки для Європи. 5. Особливості політичного співробітництва в Європейському Співтоваристві. 6. Інтеграційні процеси в Західній Європі в період світової економічної кризи 1970-х рр. 	4
<p><i>Тема 8. Політико-правова система Європейського Союзу.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Заснування європейської валютної системи. 2. Розширення Європейського Співтовариства на південь. 	4

<p>3. Формування нових інституцій в ЄЕС та перші прямі вибори до Європарламенту.</p> <p>4. Активізація європейських інтеграційних процесів у другій половині 1980-х – на початку 1990-х рр.</p> <p>5. Єдиний простір без кордонів: шляхи і проблеми формування.</p> <p>6. Європейське Співтовариство на міжнародній арені.</p>	
Разом	32

3. Завдання для самостійної роботи:

Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
	Очна форма	Заочна форма
<p>Тема 1. Цивілізаційні чинники європейської єдності.</p> <p><i>Завдання:</i> поглибити знання з історії Західної Європи, розкрити особливості процесу становлення західної цивілізації, з'ясувати вплив християнства на процес формування європейських цінностей.</p>	5	-
<p>Тема 2. Передумови та початок Європейської інтеграції (1945 – 1957 рр.).</p> <p><i>Завдання:</i> дослідити зміни в системі міжнародних відносин після Другої Світової війни та пошук шляхів об'єднання країн Західної Європи в повоєнний період, проаналізувати процес становлення економічних співтовариств шести країн Західної Європи.</p>	5	-
<p>Тема 3. Перехідний період Європейської інтеграції (1958 – 1969 рр.).</p> <p><i>Завдання:</i> проаналізувати Римські угоди, дослідити процес становлення Європейського Економічного Співтовариства та основні мотиви європейської інтеграції.</p>	5	-
<p>Тема 4. Розвиток Європейського співтовариства в 70-х – 80 х рр. XX ст</p> <p><i>Завдання:</i> розкрити особливості формування об'єднаної Європи після завершення перехідного періоду, визначити основні напрями інтеграційного процесу в 1970-х – 1980-х рр., охарактеризувати процес розширення ЄЕС та його наслідки.</p>	5	-
<p>Тема 5. Євроінтеграційні трансформації у 1990-х рр.</p> <p><i>Завдання:</i> проаналізувати вплив геополітичних змін наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. з точки зору перспектив формування об'єднаної Європи та утворення Європейського Союзу, ознайомитись з основними положеннями Маастрихтської угоди, розкрити характер інституціональних реформ в ЄС у 1990-х рр.</p>	5	-
<p>Тема 6. Особливості розвитку ЄС у XXI ст.</p> <p><i>Завдання:</i> проаналізувати трансформаційні процеси в ЄС у 2000-х рр., розкрити особливості економічної та безпекової політики</p>	5	-

Євросоюзу, розглянути причини та наслідки розширення ЄС на схід у 2004 – 2007 рр.		
Тема 7. Європейська політика сусідства та особливості її реалізації. <i>Завдання:</i> з'ясувати особливості нормативно-правового забезпечення політики сусідства Євросоюзу, розглянути форми Європейської політики сусідства, проаналізувати основні виміри впровадження ЄПС.	5	-
Тема 8. Політико-правова система Європейського Союзу. <i>Завдання:</i> дослідити інституціональну структуру Європейського Союзу, повноваження та принципи функціонування головних і дорадчих органів управління Євросоюзу, з'ясувати загальні принципи права ЄС.	5	-
Індивідуальне завдання – контрольна робота	16	-
Разом	56	

Індивідуальні завдання

Індивідуальними завданнями з дисципліни є завдання, які сприяють більш поглибленому вивченню теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

До індивідуальних завдань відносяться реферати, розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи, контрольні роботи, що виконуються під час аудиторних занять та самостійної роботи, курсові, дипломні роботи тощо.

Індивідуальні завдання виконуються особою, яка навчається, самостійно із одержанням необхідних консультацій з боку науково-педагогічного працівника.

Індивідуальним семестровим завданням з курсу «Європейський Союз та політика сусідства» виступає контрольна робота, передбачена навчальним планом на третій семестр, яку студенти виконують під час самостійної роботи.

Контрольні роботи, що виконуються під час самостійної роботи, – це індивідуальні завдання, які передбачають самостійне виконання студентом певної практичної роботи на основі засвоєного теоретичного матеріалу.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання студента є видом позааудиторної самостійної роботи студента навчального чи навчально-дослідницького характеру, яке виконується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу і завершується разом із складанням підсумкового заліку із даної навчальної дисципліни. Метою такого виду роботи виступає самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Індивідуальні завдання з дисципліни сприяють більш поглибленому вивченню студентом теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань. Для покращення підготовки майбутнього спеціаліста, поглиблення запропонованого під час лекцій матеріалу застосовуються такі види індивідуальних завдань як реферати, аналітичні огляди тощо.

Тема роботи вибирається студентом самостійно за власним побажанням з переліку запропонованих.

Робота оформлюється відповідно до вимог, що висуваються до курсових та дипломних робіт. Структура роботи складається зі вступу, основної частини, висновків, списку джерел та літератури. **Максимальний загальний обсяг індивідуального завдання – 20 сторінок.**

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження, розкривається мета, завдання, об'єкт, предмет, вказується структура роботи, розкривається стан та ступінь наукової розробки обраної проблематики. Обсяг: 2 сторінки.

В **основній** частині розглядається матеріал, що розкриває тему дослідження. Обсяг: 14 сторінок.

У **висновках** підводиться підсумок результатів дослідження. Обсяг – 2 сторінки.

Список літератури має містити не менше 10 положень. Він формується в алфавітному порядку і розміщується після висновків.

Бібліографічний опис кожної публікації у списку літератури має відповідати чинним вимогам, що висуваються до наукових робіт.

У контрольній роботі обов'язково мають бути посилання на літературу зі списку. Для цього в тексті в квадратних дужках вказується порядковий номер роботи зі списку літератури та, через кому, сторінка. Наприклад [4, с. 127]. Кілька праць перераховуються через крапку з комою. Наприклад [6, с. 215; 10, с. 21].

У **додатки** мають бути винесений ілюстративний матеріал – таблиці, схеми, графіки, діаграми, фотографії, малюнки тощо. Їх кількість не має перевищувати п'ятої частини всієї роботи. Ілюстративний матеріал допускається як у кольоровому, так і у чорно-білому вигляді. Фотографії мають бути контрастними, малюнки – чіткими.

Мова на якій має бути підготовлене індивідуальне завдання – **державна (українська)!**

Приймаються лише ретельно вичитані роботи у текстовому редакторі, сумісному з MSWord. Шрифт – Times New Roman. Розмір кегля – 14. Інтервал між рядками – 1,5 (півтора). Відступ першого рядка абзацу – 1 см.

Назва розділу, «вступ», «висновки», «список літератури», «додатки» мають бути написані великими літерами та жирним шрифтом

Наприклад: **ВИСНОВКИ.**

Вступу, кожний розділ, висновки, список джерел та літератури, додатки мають починатися з нової сторінки.

Зміст розміщується на другій сторінці одразу після титульного аркушу.

Нумерація сторінок – у правому верхньому кутку. Нумерація починається з другої сторінки (тобто зі **Змісту**).

Теми контрольних робіт з дисципліни «Європейський Союз та політика сусідства»

1. Інституційна структура Європейського Союзу та особливості її трансформації.
2. Наднаціональні функції та суверенні права національних держав у процесі формування інституційної системи ЄС.
3. Рада Міністрів ЄС: співвідношення законодавчих та виконавчих повноважень.
4. Європейська Рада: правовий статус та основи діяльності.
5. Дорадчі органи ЄС: структура та компетенції.
6. Європейська Комісія в системі європейських інституцій Євросоюзу.
7. Європейський адміністративний простір: основні принципи формування та функціонування.
8. Роль та місце політичних партій у процесі європейської інтеграції.
9. Європейська політика сусідства.
10. Копенгагенські критерії: роль та значення в процесі еволюції Європейського Співтовариства.
11. Правова система Європейського Союзу та особливості її впровадження.
12. Європейський Суд: інституційна структура, компетенції та повноваження.
13. Європейська соціальна модель та її специфіка.

14. Політика ЄС в сфері енергетики та проблема забезпечення енергетичної безпеки Європи.
15. Принцип розподілу владних повноважень в ЄС.
16. Європейський парламент: роль та місце в законотворчому процесі.
17. Процедури ухвалення рішень в Європейському Союзі.
18. Формування спільного простору безпеки ЄС.
19. Фінансові установи: роль та місце в системі ЄС.
20. Особливості політичного співробітництва в Європейському Співтоваристві.
21. Регіональна політика Євросоюзу: мета та завдання.
22. Інтеграція як механізм ведення зовнішньої політики Європейського Союзу.
23. Спільні політики в ЄС та особливості їх здійснення.
24. Європейський Союз та політика «Східного партнерства».
25. Єдиний простір без кордонів: шляхи і проблеми формування.
26. Міграційна політика ЄС.
27. Політика Європейського Союзу в сфері освіти та наукового співробітництва.

Якісно проведені дослідження можуть виступати основою для написання дипломних робіт. Вибір теми дослідження є відповідальним етапом для початкового науковця. Невдало вибрана тема може спричинити проблеми в процесі підготовки та написання роботи. Для своєї наукової роботи студент може обрати тему самостійно, попередньо узгодивши її з викладачем

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Згідно з наказом № 0202-1/260 від «07» серпня 2020 р. лекції проводяться в онлайн режимі із застосуванням платформ для відеоконференцій: ZOOM, Skype. 25-30% часу лекції обов'язково резервується для запитань, дискусій, обговорення навчального матеріалу.

Семінарські заняття можуть проходити в аудиторії (до 20 осіб), чи в дистанційній формі.

Засвоєння тем розділів (поточний контроль) здійснюється на семінарських заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи студента під час лекційних та семінарських занять (групово дискусія);
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу (у вигляді тестування);
- контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати результати дослідницької роботи із застосуванням сучасних інформаційних технологій.

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється по їх завершенню на основі проведення екзаменаційної роботи. Завданням контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час вивчення певного блоку тем.

Структура екзаменаційної роботи: 3 теоретичних запитання, які містяться в екзаменаційному білеті. Максимальна кількість балів за відповідь на перше запитання складає 15 балів, на друге запитання – 15 балів, на третє запитання – 10 балів (усього – 40 балів)

У разі настання / подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження жорстких карантинних обмежень в умовах пандемії з заборонаю відвідування ЗВО) здобувачам вищої освіти надається можливість скласти залікову роботу в тестовій формі дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Європейський Союз та політика сусідства».

Відповідність методів навчання та форм оцінювання визначеним результатам навчання за ОПІ віддзеркалює табл. 7.1

СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Денна форма навчання	Поточне оцінювання роботи студентів на практичних заняттях та самостійної роботи																Інд. завд.	Всього	Екзамен	Сума	
	Тема	Т1		Т2		Т3		Т4		Т5		Т6		Т7		Т8					
	семинар	С1	С2	С3	С4	С5	С6	С7	С8	С9	С10	С11	С12	С13	С14	С15					С16
max	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3					

T1, T2 ... – теми розділів, С1, С2... – семінарські заняття

При вивченні кожного розділу проводиться поточний контроль у формі усного опитування та виступів студентів. На практичному занятті студент може отримати від 1 до 3 балів. Контрольна робота оцінюється в 12 балів. Максимально студент може отримати 60 балів. Екзамен – 40 балів. Відповідно, максимальна кількість набраних балів по вивченню дисципліни складає 100 балів.

Вид завдання, що оцінюється	Система оцінювання знань, бали	Критерії оцінки
Оцінювання знань семінарських занять (письмова або усна відповідь)	3.0	виставляється здобувачу вищої освіти, який при усній або письмовій відповіді на запитання виявив всебічні, систематизовані, глибокі знання програмного матеріалу, вміє грамотно інтерпретувати одержані результати; продемонстрував знання основної і додаткової літератури, передбачені на рівні творчого використання
	2.0	виставляється здобувачу вищої освіти, якщо при усній або письмовій відповіді на запитання здобувач вищої освіти виявив повне знання програмного матеріалу, передбачене на рівні аналогічного відтворення, але припустився окремих несуттєвих помилок
	1.0	виставляється, якщо при усній або письмовій відповіді на запитання здобувач вищої освіти виявив недостатні знання основного програмного матеріалу, в обов'язку, що необхідний для подальшого навчання і роботи, передбачених програмою на рівні репродуктивного відтворення

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70 – 89	добре	
50 – 69	задовільно	
1– 49	незадовільно	не зараховано

4. Завдання семестрових письмових екзаменаційних робіт:

1. Витоки європейської єдності.
2. Становлення ідей європейської цивілізації.
3. Чинники єдності Європи.
4. Стародавня Греція та її роль у формуванні сучасних європейських цінностей.
5. Реалізація демократичних принципів в епоху Стародавнього Риму.
6. Західне християнство та його вплив на процес формування цивілізаційних засад сучасної Європи.
7. Епоха Відродження та формування сучасної європейської ментальності.
8. Питання цивілізаційних меж Європи.
9. Імперія Каролінгів та її вплив на процес формування нових рис Європейської цивілізації.
10. Сутність інтеграційного проекту П. Дюбуа: основні положення.
11. Проект об'єднання Європи Іржі Подебради та його сутність.
12. Об'єднавчий проект герцога Сюллі: мета та основні характеристики.
13. Ідеї І. Кната та їх вплив на процес європейського об'єднання.
14. Концепція «Федеративної Імперії» та її втілення на практиці.
15. Ідеї Пан'європеїзму в першій половині ХХ ст.
16. Відродження ідей об'єднаної Європи у 20-х – 30-х рр. ХХ ст. Сутність проекту А. Бріана.
17. Друга Світова війна та її вплив на розвиток інтеграційних процесів у Європі.
18. Еволюція ідей європейської інтеграції в Західній Європі після Другої Світової війни.
19. Особливості трансатлантичного військово-політичного співробітництва у другій половині 1940-х – на початку 1950-х рр.
20. Початок «холодної війни» та її вплив на формування «атлантичної» Європи.
21. США та їх роль в процесі формування об'єднаної Європи в повоєнний період.
22. Декларація Р. Шумана: основні положення.
23. Європейське об'єднання вугілля та сталі: причини створення, сутність проекту та наслідки його реалізації.
24. Особливості інституціональної структури ЄОВС.
25. Римські угоди та заснування Європейського Економічного Співтовариства
26. Великобританія та її роль в європейських інтеграційних процесах у другій половині 1940- х – 1950-х рр.
27. Формування спільного ринку в рамках ЄЕС.
28. Суперечності процесу економічної інтеграції.
29. Становлення інституціональної системи європейських співтовариств.

30. Розвиток політичного співробітництва в Європейському співтоваристві: кризи 1960-х рр. та спроби їх подолання.
31. Особливості формування спільної сільськогосподарської політики в рамках Європейського співтовариства.
32. Спільна політика в сфері рибальства та особливості її функціонування.
33. Фінансова криза 1968 – 1973 рр. та її наслідки для Європи.
34. Особливості процесу формування спільної бюджетної політики в рамках Єдиного економічного простору ЄЕС.
35. Створення системи Європейського політичного співробітництва в 1970-х рр.
36. Перше розширення ЄЕС: причини, перебіг та наслідки.
37. Розвиток економічної інтеграції в роки економічної та фінансової кризи 1970-х рр.
38. Особливості формування спільної промислової політики в рамках Європейського Співтовариства.
39. Європейське Співтовариство на міжнародній арені в 1970-х – 1980-х рр.
40. Розширення ЄЕС на південь у 1980-х рр. та його вплив на європейські інтеграційні процеси.
41. Єдиний простір без кордонів: шляхи та проблеми формування.
42. Єдиний європейський акт: передумови прийняття та основні положення документу.
43. Геополітичні зміни наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. та їх вплив на процес європейського будівництва.
44. Маастрихтський договір та утворення Європейського Союзу.
45. Об'єднання Німеччини та його вплив на процес європейської інтеграції.
46. Трансформація політичних структур ЄС.
47. Розширення ЄС у 1990-х рр. та його геостратегічне значення.
48. Особливості формування Економічного та Валютного союзу.
49. Еволюція політики ЄС щодо країн Центральної Європи та розширення ЄС на схід та його наслідки.
50. Розширення ЄС на схід у 2004 – 2007 рр.: механізми, особливості та проблеми.
51. Установчі договори Європейського Союзу.
52. Загальні принципи права ЄС.
53. Розмежування повноважень Європейського Союзу і Співтовариств.
54. Інституціональна структура Європейського Співтовариства та її еволюція в 1950-х -1990-х рр.
55. Головні інституції Євросоюзу: повноваження та принципи функціонування.
56. Дорадчі органи ЄС та їх функції.
57. Фінансові установи: роль та місце в системі ЄС.
58. Триступенева система підготовки та прийняття рішень в ЄС та її специфіка.
59. Роль інституцій Європейського Союзу в процесі ухвалення рішень.
60. Особливості здійснення спільної політики в ЄС.
61. Співробітництво в сфері внутрішніх справ та юстиції.
62. Реформування інституціональної системи ЄС на початку XXI ст.
63. Спільна транспортна політика країн-ЄС.
64. Політика Євросоюзу в галузі освіти та науки.
65. Особливості енергетичної політики ЄС.
66. Спільна регіональна політика Євросоюзу: мета та завдання.
67. Концептуальні засади зовнішньополітичної діяльності Європейського Союзу.
68. Інституціональні механізми реалізації зовнішньої політики ЄС.
69. Процедури прийняття рішень у Спільній політиці безпеки та зовнішніх відносинах ЄС.
70. Основні виміри впровадження європейської політики сусідства.
71. Нормативно-правове забезпечення політики сусідства Євросоюзу.

72. Еволюція розвитку відносин ЄС і України в пострадянський період.
73. Формування договірно-правових та політичних засад співробітництва України та ЄС.
74. Програми ЄС щодо України: результати впровадження.
75. Особливості політичного діалогу Україна – ЄС.
76. Євроінтеграційні перспективи України після останньої хвилі розширення Європейського Союзу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Браницкий А.Г. Интеграционные процессы в Западной Европе в 1955 – 1966 гг.: успехи и болезни роста. – С. 260 – 275. – Электронный ресурс. – Режим доступа: [file:///D:/Литература/Євросоюз/Зап.%20Євр.%20\(1955%20-%201966%20гг.\).pdf](file:///D:/Литература/Євросоюз/Зап.%20Євр.%20(1955%20-%201966%20гг.).pdf)
2. Гнатівський М. Становлення та розвиток ідеї Європи як політико-правової спільноти / М. Гнатівський. – С. 449 – 460. – Електронний ресурс. – Режим доступу: file:///C:/Users/Internet-6/Downloads/Nvdau_2002_7_51.pdf
3. Гріненко О. Європейська політика сусідства як підґрунтя для співробітництва Європейського Союзу з Україною // Європейське право. – 2012. – № 2 – 4. – С. 208 – 213. – Електронний ресурс. – Режим доступу: file:///C:/Users/Internet-10.CSLI-10/Downloads/evrpr_2012_2-4_20.pdf
4. Грубінко А. Роль Великої Британії у процесах європейської політичної інтеграції у повоєнний період (1945 – 1956 рр.) // Європейські історичні студії. – 2016. – № 3. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://eustudies.history.knu.ua/andrij-grubinko-rol-velykoji-brytaniyi-u-protseah-yeuropejskoji-politychnoyi-integratsiyi-u-povoyennyj-period-1945-1956-rr/>
5. Європейський Союз: від ідеї до імплементації. Є 24 Практикум Упорядники: М.К. Кеда та ін.: Навч.-метод. посібник – Чернігів : Десна Поліграф, 2017. – 616 с.
6. Зародження ідей об'єднання Європи // Віче. – 2010. – № 20. – Електронний ресурс. – Режим доступу. – <http://veche.kiev.ua/journal/2239/>
7. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до європейського Союзу : монографія / І. В. Яковкж, Т. М. Анакіна, О. Я. Трагнюк, Т. В. Комарова ; за ред. І. В. Яковюка. — К.: Ред. журн. «Право України», 2012. – Електронний ресурс. – Режим доступу: file:///C:/Users/Internet-10.CSLI-10/Downloads/Istoriy_Evropu_2012.pdf
8. Історія європейської ментальності / За ред. П.Дінцельбахера. – Львів, 2004.
9. Ковалев С.И. История Рима / С.И. Ковалев. СПб., 2003.
10. Копійка В.В., Шинкаренко Т.І, Європейський Союз: історія і засади функціонування: навч. посібн / за ред. Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009 – 751 с.
11. Круглашов А. М., Озимок І., Астапенко Т. С., Руссу В. В. Європейська інтеграція на початку нового тисячоліття: довідник./ склад. А. М. Круглашов, І. Озимок, Т. С. Астапенко, В. В. Руссу. - Ч.1.Чернівці, 2010. – 212 с. – Електронний ресурс. – Режим доступу: [http://lib.pu.if.ua/files/europa/binder1\(1\).pdf](http://lib.pu.if.ua/files/europa/binder1(1).pdf)
12. Львова О. Г. Ідейні засади європейської інтеграції / О.Г. Львова // Наукові записки. – Т. 82. – Серія Політичні науки. –С. 50 – 53. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6145/L%27vova_Ideyni_zasady_yevropeys%27koyi_intehratsiyi.PDF?sequence=1&isAllowed=y
13. Пазізіна К.В., Уніят А.В. Світова та європейська інтеграція: навч. посібник.- Тернопіль. – 2013. – 260 с. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <file:///D:/Литература/Євросоюз/Світова%20та%20Європейська%20інтеграція.pdf>
14. Палагнюк Ю.В. Заснування і етапи становлення європейського співтовариства // Світова та європейська інтеграція. – С. 94 – 119. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/252/7.pdf>

15. Подебрад І. Трактат про встановлення миру у світі християнському / пер. І.С. Андрусишин, А.С. Крилової. – Чернігів: Десна Поліграф, 2016. – 28 с. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://aprei.com.ua/wp-content/uploads/2018/04/%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B0%D1%82_%D0%86.%D0%9F%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B4.pdf
16. Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції / В. Посельський. – К.: «Смолоскип», 2002. – 166 с.
17. Пошедін О.І., Чулаєвська М.Є. Реформування європейської політики сусідства: досвід для України // Вісник НАДУ при Президентові України Серія: «Механізми державного управління» – 2016. – № 2. – С. 67 – 75. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/pages/dop/54/files/a25e2dc5-15d5-40ba-af87-9c8175e3fd4f.pdf>
18. Руда В. Поява та розвиток зовнішньополітичного виміру ЄС: домаастріхтський період // Європейські історичні студії. – 2017. – № 7. – С. 6 – 16. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://eustudies.history.knu.ua/wp-content/uploads/2017/08/1-Ruda_21_08_17.pdf
19. Священко З. США та ідея створення об'єднаної Європи // Європейські історичні студії. – 2016. – № 5. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://eustudies.history.knu.ua/zinayida-svyashhenko-ssha-ta-ideya-stvorennya-ob-yednanoyi-yevropy/>
20. Сергеев В.С. История Древней Греции / В.С. Сергеев. – СПб., 2002.
21. Трегуб О.І. Теоретичні засади європейської інтеграції // Грані. Серія «Політологія». – 2013. – №9 (101) вересень. – С. 148 – 153. – Електронний ресурс. – Режим доступу: file:///C:/Users/Internet-10.CSLI-10/Downloads/Grani_2013_9_26.pdf
22. Толстов С.В., Дікарев О.І. Європейський Союз як суб'єкт міжнародних відносин // Наукові праці МАУП. – 2013. – Вип. 3(38). – С. 60 – 73. – Електронний ресурс. – Режим доступу: file:///C:/Users/Internet-10.CSLI-10/Downloads/Npmaup_2013_3_10.pdf
23. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / С. Хантингтон. – М., 2003.
24. Шамраєва В.М. Європейський Союз: історичні, правові та інституційні основи: підручник для студентів вищих навчальних закладів / В.М. Шамраєва. – Х.: Вид. Хар. ІНДАУ «Магістр», 2014. – 160 с.
25. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз: монографія / І.В. Яковюк. – Х.: Право, 2013. – 760 с. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11813/1/Yakoviyk_2013.pdf